

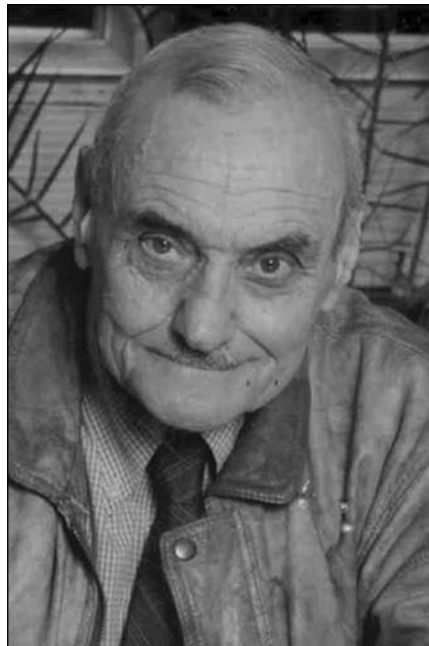
לא לדוש בגולן אלא בלבנון

אהרן אמיר

"הנה הנני, העיר האומללה, מתפלשת בהריסותיה, אזרחי מתים... אתם העוברים על פני, בכו למר גורלי והזילו דמעה לכבוד בריטוס שאיננה עוד"
משורר אלמוני מן המאה השישית

מצביאיה, או תגריה, או שליטיה, אין תנאי חיוני יותר מ"החזרת הרמה" להשלמת המשטר הבעתי של חאפז אל אסד עם מדינת ישראל (או "הקיום הציוני") ו/או להפסקת המתחים והאבדות בגבולנו הצפוני.

כך חושבים ודוברים הישראלים, מקטון ועד גדול, בין שהם "חומדי שטחים" ויהי מה, ובין שהם "צמאי שלום" ויהי מה. נתון מוצק הוא בתודעתם כקיבוץ, שמן ה"רמה" היו הסורים הרשעים ממטירים בזמנו אש על יישובי הספר בשולי צפון מזרחה של מדינת החלוקה ומטרידים את דיגי חולתה, גינוסר וטבריה, והיטב חקוקים בתודעתם פרקי עוז וגבורה שרשמו לוחמינו בדמם על סלעי בזלת קשוחים של אותה "רמה", הן ביוני 1967 והן באוקטובר 1973. לא לחינם נקשרו לסלעים הללו שמות שהיו לסמלים ולמופתים לדור שלם של ישראלים כדוד אלעזר ("דדו"), רפאל איתן ("רפול") וקהלני. מכאן גם ההכרה המוצקה שראש מעייניהם של הסורים הוא "לקבל (או לכבוש)

בחזרה את הרמה", ובכלל זה כתר החרמון - כמו גם את חוף הכנרת ואת חמת גדר.

ואמנם אין ספק שהנשיא אסד שומר טינה לישראלים על שקרעו את הגולן מגופה של סוריה, כשם שהוא ממאן לשכוח את האיום הנשקף לדמשק מן העין הצה"לית הפקוחה עליה ממרומי החרמון ומן התותחים המטווחים אליה, מן הסתם. ברור גם שיראה עצמו "כוכב עליון" בזירה הלאומית, האזורית והבינלאומית, אם יוכל לזקוף לזכותו

הראייה המדינית הישראלית מפורסמת באתנוצנטריות שלה. על רקע עסקי הפוליטיקה של האזור, שלמורת רוחה ולגודל תימהונה נמצאת ישראל שקועה בהם עד צוואר, נראה כאילו לוקה היא פשוט בקרתנות צרת מוח שאין לה תקנה. כך גם בבואה להתגדר בחזון חדשני, "פלורליסטי" ומסעיר כגון זה של מזרח תיכון חדש. צד אחר של אותו מטבע - ואם תרצו: צד משלים - הוא התלישות מן המציאות הפסיכולוגית של המזרח.

כנגד מה אומרים הדברים?

כנגד התמקדותו של ה"שיח" המדיני הישראלי, הרשמי והאופוזיציוני כאחד, בשאלת הגולן, בחינת ציר עיקרי ל"תהליך השלום" הנוכחי במגזרו הצפוני. כך אפוא הוויכוח הפנימי בציבוריות הישראלית יוצא מתוך הנחה שמבחינתנו שלנו נגזר עלינו/אסור לנו (מחק את המיותר - א"א) לוותר על אותם 700 קמ"ר עלובים/יקרים (כנ"ל - א"א) ברמת הגולן שמקץ 28 שנה לניצחון של יוני 1967 נאחזו בהם, בצד 15 אלף דרוזים "ילידים"

מבוססים, 12 או 13 אלף ישראלים, העושים חיל, פחות או יותר, בענף היין, או בחקלאות טיפוסית לאקלים צפוני צונן (תפוחים, דובדבנים ואוכמניות), וכן בגידול בקר לבשר או בניצול "תיירות השלג" הישראלית בעונתה. הוויתור על נכס צנוע זה הכרחי (או פסול) מפני שבעיני סוריה, או

הסופר והמשורר **אהרון אמיר**, חתן פרס ישראל לתרגום, היה ממקימי "הוועד הציבורי הישראלי לעזרת לבנון".

רבה' ולשים קץ לפיצולים שנכפו על ידי כוח עדין, אינטרסים בינלאומיים ויחסי יריבות פוליטיים.

ובפברואר 1946 דיווחה סוכנות הידיעות הצרפתית מוויינגטון כי דובר הנציגות הסורית שם טרח להבהיר כי "גבולות מלאכותיים מפרידים בין סוריה, לבנון, פלשתינה ועבר הירדן."

משעה שהוכרעו צבאות העות'מנים, וצרפת החליטה להיענות ל"תופסי מרובה" מקרב הנוצרים הלבנוניים (בעיקר מן הצמרת הדתית והחילונית של המרונים), ולכונן את "לבנון הגדולה" על ידי צירוף חבלי הבקאע, ביירות, טריפולי, עכאר והדרום המתואלי (השיעי) לגרעין הנושן של "הר הלבנון", החלה פעילות קדחתנית, פעמים מתואמת למדי, של מוסלמים (סונים בעיקר) מן השטחים המסופחים ומשטחי "הפדרציה הסורית" המתוכננת, במגמה להשיב את "הלבנון הנוצרי" לממדיו הקודמים, ה"טבעיים", ולמנוע ממנו שליטה על ציבוריים גדולים של מוסלמים ו/או דרוזים.

פעילות זו, שהחלה עוד לפני כינונה של לבנון כמדינה, לא הצטמצמה בחיזורים מדיניים שנועדו להשפיע בעיקר על "בעלי הבית" החדשים באזור. כך, למשל, נועד פייצל עצמו ביולי 1919 לפגישה עם ועדת קינג קריין האמריקאית, כדי לדון ברותחים אותו "רעיון סרק" של "תנועת ההיפרדות", ש"משכילים ורחבי דעת", כלשונו, היו דוחים אותו בשתי ידיים. הפעילות התבטאה גם בהתקפות דמים של מוסלמים על כפרים נוצריים בלבנון "הגדולה", בייחוד בשטחי "רצועת הביטחון" הצד"לית של ימינו אלה. התקרית החמורה ביותר נרשמה במאי 1920 (כחודשיים אחרי נפול טרומפלדור וחבריו ב"א אדר בתל חי, דרומית משם), כשנטבחו יותר מ-50 נוצרים בכפר עין איבל. אגב: נוצרים רבים מן הדרום, מרונים או יוונים-קתולים, נסו אז על נפשם אל תחומי שליטתם של הבריטים, והשתקעו בחיפה ובסביבתה.

מטעמים תכסיסיים נמנעה דמשק בדרך כלל מלדרוש את הכפפת לבנון "הגדולה" למרותה, והסתפקה בהצעת פשרה שתבטא בהחזרת החבלים שצורפו אליה ב-1920 (שרוב יושביהם מוסלמים). הקריאה העקשנית ל"החזרת" החבלים האבודים אכן פילגה את דעת הקהל בלבנון כבצרפת, וחיזקה את מעמדה של דמשק. בד בבד עם זה שקדו עסקנים סורים להסית את המוסלמים הסונים בערי נמל כביירות או טריפולי, לתבוע איחוד עם סוריה. בשיחה שקיים בנובמבר 1925 עם הנציב העליון החדש, אנרי דה-ז'ובנאל (שמזווית אחרת הציג אותו גיל קיסרי לפני קוראי נתיב בגיליון הקודם), דרש המנהיג הסורי הלאומי, שכיב ארסלן, לערוך משאל עם בחלקיה השנויים במחלוקת של לבנון.

המוסלמים הסונים של ביירות, שמצבם הכללי השתפר פלאים בבירת המדינה החדשה, אמנם התרככו עם הזמן, אך גם בעיר הזאת נשאר רובע סוני אחד שעד תום המנדט

את סילוקם הקרוב והמוחלט של אזרחי ישראל וחייליה כאחד מהגולן הכבוש. אולם בשום פנים אין לראות בזה את הפרי העיקרי שהוא חוזה לו מ"תהליך השלום", שמבחינתו החל עם הצטרפותו לקואליציה שיזם הנשיא בוש נגד סדאם חוסיין ב-1990, ואולי אף עם ביטולו של הסכם השלום שנחתם בין ישראל ללבנון ב-17 במאי 1983.

לא כי: מצד האינטרסים והשאיפות העמוקים, ה"היסטוריים" של סוריה, של מפלגת הבעת' ושל אסד כמנהיג המדינה והמפלגה, פרי המגדים המבוקש הוא ההכרה הסופית באדנותה המעשית של סוריה בלבנון; של דמשק בביירות.

"אחדות" סוריה ולבנון

ומרתם של קברניטי דמשק לשליטה מלאה על לבנון, לא מן האוויר היא קלוטה. אין היא המצאה בעת'ית כשם שאיננה פרי דמיון שרירותי. גם יש ליכור כי בתקופות עתיקות יותר אמנם כלל המושג "סוריה" את כל השטח שבאיחודו דגלו חוזה של "סוריה רבה", לדורותיהם ולמחנותיהם, זה השטח שבימינו מקיף את סוריה ולבנון, ירדן וארץ ישראל, ואפילו כמה מחוזות בדרום מזרחה של תורכיה. מסמכי ארכיון יעידו כי גם אבות הציונות המדינית באירופה מדברים היו בנשימה אחת על "סוריה ופלשתינה", ואילו כשהוקם ב-1866 המוסד המוכר לנו כאוניברסיטה האמריקאית של ביירות, קורא עליו שם שנראה אז טבעי ופשוט: "הקולג' הפרוטסטנטי הסורי". בית היתומים שנלך, שבניינו עודם בולטים על קו הרקיע של ירושלים, בגבולה של שכונת מקור ברוך, הוקם בעת ההיא לערך, בשם "בית היתומים הסורי", גם אם בעיקרו נועד לילדים נוצרים שהתייתמו בשחיתות של שנת 1860 בלבנון.

לבנון קיימת אמנם כישות מדינית נפרדת (בחסות צרפתית) מאז ה-1 בספטמבר 1920 (לאחר שהביסו הצרפתים ביולי אותה שנה את צבא "הממשלה הערבית" של האמיר פייצל בן חוסיין, ובכך פתחו את הדרך לחלוקתה של "ארץ הפרת" בין בריטניה לצרפת), ומאז 1926 נחשבה רפובליקה תחוקתית עצמאית (אף שעד לשנת 1946 נשארה שטח מנדט צרפתי, לפחות להלכה). בשנת 1944, סמוך לאחר שקמה הליגה הערבית, ביוזמתה ובחסותה של בריטניה הגדולה, נתבעה לבנון (וניאותה) להצטרף אליה, וכעבור שנה הוזמנה (וניאותה) להימנות עם מחנה המנצחים במלחמת העולם השנייה ועם מייסדות האו"ם. אך בספטמבר 1944, שעה שהתכנסה ועידת אלכסנדריה כדי להקים את הליגה הערבית, כבר ניצל ראש ממשלתה של סוריה, סעדאללה ג'ברי, את המעמד ההיסטורי המכובד למסירת ההצהרה הבאה, למען ההיסטוריה:

הבעיה הסורית נוגעת בארבעה חבלים: סוריה, לבנון, פלשתינה ועבר הירדן... אנו מעוניינים לכוון את 'סוריה

היתה לי הרגשה שאני נוסע מעיר אחת לחברתה בתוך ארץ אחת... אנו בנים לאותו לאום". בחיבתו של האריה בעסקי הלול הלבנוני הפרוץ נגלתה לעין כל כמעט מיד לאחר שהחלה הטרגדיה, תוך גילוי וירטואלי של ערמוניות, גמישות וכושר תמרון.

את כישוריו אלה של אסד הפליא לתאר (לא בלי התפעלות) כרים בקרדוני, שמטעם מפקדת הפלנגות הופקד בשנות השבעים על המגעים עם ארמון הנשיא אליאס סרכיס בבעדא, ועם ארמון הנשיא אסד בדמשק. וכך הוא כותב בספרו השלום האבוד¹:

...נשיא סוריה מכוון בריתות ומפרקן בוורטואוזיות של עושה להטים. הוא נוהג לבצע תפניות של מאה ושמונים מעלות, לספח אל מחנהו כוחות נוספים ולהטיל קלפים חדשים. רגע הוא רוכש לו בעל ברית, ובמשנהו הוא מחפש לו ממלא מקום... הוא מקפיד להלום ביריב בלי להממו כליל, ולעזור לידיד בלי לחלצו לגמרי מן הבוץ. זאת מפני שהתפקידים עלולים להתחלף. ביום מן הימים יהיה היריב לידיד, והידיד ליריב.

... נשיא סוריה הקשוח מבצע את תוכניותיו באורך רוח ובתדהמה... הוא אוהב לעכל את טרפו בנחת, ולאחר כל פעולה הוא נעצר, נושא ונותן, בודק את השטח - ומנחית את המהלומה הבאה. הוא מיישם מעין מדיניות של מכות הלם חשמליות, קצרות ולא רציפות... לדידו יש לכל דבר מחיר - אך הוא אשר אמור לקבוע אותו...

ב־20 ביולי 1976, תוך כדי פעולות הדיכוי של חייליו נגד כוחות אש"ף בלבנון, ובעיצומה של המערכה על תל א־זעתר שבפאתי ביירות, נשא אסד בפני "מועצות המחוזות הנבחרות" החדשות של סוריה את אחד מנאומיו ה"מפורשנים" ביותר, שעד היום נחשב מפתח להבנת דרכו המדינית באזור בכלל ובלבנון בפרט. בנאומו זה חזר בפירוש על הנחת היסוד שסוריה ולבנון הן ארץ אחת ועם אחד. לא בכדי ישבו אפוא בלבנון כחצי מיליון סורים "לפני המאורעות", ולא בכדי חזרו הללו מאז לסוריה וכנגדם הגיעו לסוריה כחצי מיליון פליטים לבנוניים - או, כניסוחו שלו, "חצי מיליון מבני עמנו באו לסוריה", שהרי "הארץ והאדמה היא שלהם, הארץ הזאת [סוריה] שייכת לכל הערבים.

אלא שכאן התריס כנגד יאסר ערפאת ועושי דברו:

מי זה קם בלבנון כיום ואומר לאו לסוריה בלבנון? זה דבר משונה ומוזר. אלה המדברים בשמה של פלסטין קמים ואומרים, אל תיכנסו ללבנון. הם שוכחים... או רוצים שאנו והעולם נשכח, שביירות היא בירתה של לבנון ולא של פלסטין... איך קם פלסטיני בלבנון ואומר לסורים, אל תיכנסו ללבנון.

לאחר מכן הטעים אסד כי 50 אחוזים ממטוסי חיל

הצרפתי סירבו תושביו להניף את הדגל הלבנוני. בטרופולי, על כל פנים, לא פסקו הסונים מלהכריז על שאיפתם להינתק מלבנון ולהיספח ל"סוריה המאוחדת". ברוח זו פנו ב־1936 בעתירה לחבר הלאומים, ערב המשא ומתן על הסכם פרנקור-סורי חדש. משלחת סורית ששוגרה לפריס לשאת ולתת על החוזה החדש העלתה את הדרישה "להחזיר לסוריה את השטחים שלקחו ממנה וסופחו ללבנון". משנחתם הפרטיכל החדש בספטמבר 1936 התפרעו הסונים של טריפולי והכריזו שביתה כללית לחיזוק דרישתם להיספח לסוריה.

אחרי שגובשה ב־1943 "האמנה הלאומית" (הלא כתובה!), שלפיה התחלקו הנוצרים של לבנון בשררה עם הסונים, השלימו הסונים עם ה"הפרדה מסוריה", על תנאי שיהפכו הנוצרים עורף לצרפת וישלימו עם "הזהות הערבית" של לבנון. אבל גם אחר כך, ואפילו אחרי שלמען ה"סולידריות הערבית" הבטיחה סוריה בפרטיכל אלכסנדריה (זו מגילת היסוד של הליגה הערבית) "לכבד את עצמאות לבנון וריבונותה בגבולותיה הנוכחיים", לא זזה מסירובה להכיר באותה ריבונות הלכה למעשה, ויחסים דיפלומטיים תקינים, כמקובל בין מדינות ששלוס להן זו עם זו, מעולם לא נקשרו בין דמשק לביירות. בירתה של לבנון ידעה, ויודעת, **חיילים** סורים; **שגרי** סורי לא ראתה עדיין.

האריה בלול התרנגולות

בסוריה העצמאית עמדו, כידוע, שני העשורים הראשונים מאז תום מלחמתה הראשונה של ישראל החדשה, בסימן של זעזועים והפיכות צבאיות. בלבנון, כנגד זה, היתה זו בסד־הכל תקופה של פריחה כלכלית מסחררת. המצב הפנימי בלבנון החל להידרדר עם חתימת "הסכם קהיר" ב־1969, שכמו אילץ את השלטון להשלים עם אוטונומיה מופקרת ושחצנית של ארגוני הפלשתיינים על אדמתה, ובכך סלל את הדרך לריסוק אחדותה ומרותה של המדינה מאמצע שנות השבעים עד תחילת שנות התשעים.

סמוך לפני ראשיתה של הטרגדיה בת 15 השנים התגוררו בתחומי לבנון מאות אלפי אזרחים סורים. נוכח טיבו התכני של המשטר שהתבסס מאז 1970 בדמשק בהנהגתו של הנשיא חאפז אל אסד ("אסד" בערבית אריה), החותר על פי מזגו וטעמו שלו ("בלי חוצרות") למימוש שאיפותיה של ה"מסורתיות" של סוריה, רשאים אנו להסתכן בהשערה שלא מעטים מקרבם היו סוכנים שתולים, שתפקידם לחתור במסתרים תחת יסודות קיומה הריבוני של לבנון.

עוד באוגוסט 1972 הצהיר אסד כבדרך אגב ש"סוריה ולבנון ארץ אחת הן". בינואר 1925, זמן לא רב לפני השבר הגדול בלבנון, הבהיר שר ההסברה שלו ש"לבנון לא תימלט מגזרת אחדותן של סוריה ולבנון". באותם ימים ביקר הנשיא אסד ביקור יחיד (וחטוף) בביירות, ובשובו משם העיר כי "בצאתי הבוקר מדמשק [לעירייה הלבנונית] שטורה,

1 כרים בקרדוני, השלום האבוד, נשיאותו של אליאס סרכיס (1976-1982), הוצ' מערכות, 1986.

האוויר הסורי שנפלו בהתנגשויות עם "האויב" לפני 1973 אבדו בהגנה על עמדות של תנועת ההתנגדות הפלסטינית, ולחשבון זה צירף גם את ה-13 שהופלו בקרב האוויר המפורסם שניטש בספטמבר 1973 בשמי צפון-מערבה של סוריה.

הוא השתבח גם בעימותים שהתחוללו ב-1970/71 עם הירדנים - "אלה אחינו הקרובים ביותר" - "למען ההתנגדות" [אש"ף]. סולידריות זו עם ה"התנגדות" באה גם לנמק את התנגדותו שלו ל"תורת השלבים". מאותו טעם, הסביר בהמשך דבריו, נמנע מלנהל משא ומתן להחזרת חלק מן הגולן וסירב אפילו לקבל חלק מן הגולן מכוח נסיגה חד-צדדית של ישראל, בלי להסתבך בכל משא ומתן עמה.

אשר לעמדתו לגבי לבנון, אמר, "אנו מתבססים על העובדה שהננו בני אומה ערבית אחת... אנו חרדים לכל הלבנונים - נוצרים כמוסלמים - מפני שכולם בניים לאומתנו הערבית, ודגל הלאומיות הערבית פרוש עליהם". כפתרון בחסד עצמו לנוצרים אף הרחיק לכת ותקף את האמריקאים, על ש"במקום אחד הם מגלים עניין בבעיה הנוגעת לנוצרים, ובמקום אחר הם תומכים ככל יכולתם באלה שצלבנו את ישוע". סוריה, מכל מקום, אינה "ישות זרה" כשהדברים אמורים בלבנון: אם ירצו "אחינו בלבנון" להסתייע בכוחות המזוינים של סוריה, הרי כל אשר יבקשו יועמד לרשותם בכל חלק מאדמת לבנון, מקצה הדרום ועד ירתי צפון.

כיום, לאחר עשרים שנות תהפוכות ונפתולים, רצופות "מאמץ עקשני וער", הגיע אסד למצב שבו יותר מ-30 אלף מחיליו מוצבים על אדמת לבנון. יחד עמם מתגוררים שם כ-700 אלף אזרחים סוריים שאינם מוצאים להם פרנסה אלא במשק הלבנוני, המגלה סימנים ראשונים של התאוששות מעשרים שנות הלם ושיתוק (שכתוצאה מהן נספו, לפי סיכום רשמי בלתי סופי, אלף איש, נפגעו 197 אלף, ו-17 אלף עודם בחזקת נעדרים). עכשיו מחזיק אסד במדינה וסלית, שחלק גדול מאוכלוסייה אינו זוכר כלל את מולדתו כארץ מאוחדת, בבירה שצעיריה גדלו בעיר חצויה שכנופיות בריונים מושלות בה ומכוניות תופת מקובלות בה כאמצעי שגרה להכשרת דעת קהל או לניהול דרשיח מדיני או רעיוני. הוא שולט במדינה שראש ממשלתה (מוסלמי סוני כמאז ומתמיד) הוא נהג מונית צידוני, שבחסדיה של משפחת המלוכה הסעודית, לא פחות מאשר בתבונתו ובתושייתו, צבר לו מיליארדים, והוא מתעתד להעשיר עוד יותר מכוח 49 אחוזים שהעניק לעצמו בהון המניות של החברה הציבורית שהקים לשיקום בירתו ההרוסה. ובתוך כך חולש אותו אסד העלאווי על עיי מפולת של מדינה ששווי המטבע הגאה שלה ירד 300 ו-400 מונים לעומת מה שהיה עוד בשנות השמונים הראשונות.

מבחינתו רואה הוא את עצמו כמי שזכה והגשים, באורך רוח ובעצבי ברזל, חלום סורי נושן. הוא שולט על 10,453

קמ"ר של שטח רווי היסטוריה כבדת משמעות, מוקד לתיירות בינלאומית שופעת דולרים בכל עונות השנה (לעתיד לבוא), המיושב בשלושה מילוני אדם שבסופו של חשבון מגלמים מצבור של חריצות, חכמנות, קשרים וכשרון מעשה שאין דוגמתם כמעט בחבל עולם זה שלנו. שטח שכמה מפניותיו הנחשקות והצנועות ביותר מצמיחות שפעי שפעים של סם שהוא מאושיותיו של משק הסמים הבינלאומי, שהכנסותיו הן מכשיר מניפולטיבי שלא יצויר יעיל ממנו בידי הנשיא ומקורביו האישיים ו/או המוסדיים. ואילו האוכלוסייה הנתונה כאן לשליטתו היא הטרוגנית ומפוררת, חומר אידיאלי לניווט ולניצול בידי שירותים "מיוחדים" לסוגיהם. כך, למשל, אנשי חיזבאללה שבמגזר השיעי שלה - שברצותו הוא מצר את צעדיהם וברצותו מרחיב - הם לא רק קוץ השש להינעץ בבשרה הרגיש של ישראל אלא גם מכשיר להבטחת תמיכה איראנית בסוריה לעת צורך. ועוד שמור לו היהלום שבכתר מלקוחיו: עיר בירה כביירות, על נמלה הוותיק ועל מיליון יושביה, ששיקומה עשוי להשיב לה את תפארתה משכבר הימים, להפנות אליה אגב כך ידע ומשאבים טכנולוגיים ובנקאיים ממדרגה ראשונה, ולהזרים מיליארדים גם לקופתו הדלה שלו.

ולא נתעלם, כמובן, מן המשמעות הגיאואסטרטגית של שליטה על כל אורך הגבול הצפוני של "אויב ציוני", שכור חלום שלום וקצוץ כנפיים, מחוף ראש הנקרה עד שדות מטולה, ומשם אולי (בעזרת אותו אויב בעל חלומות) לאורך הירדן והירמוך בואכה חמת גדר. ולא נשכח מה השפעתה האפשרית של יצירת רצף טריטוריאלי שזוה, מבחינתו של האריה הדמשקאי, על השיקולים והעמדות של שאר כוחות שבתחומי "סוריה רבה" (ממלכת ירדן, "הרשות הפלסטינית") כמו גם של גורמים אחרים, עמוסי דינרים ורדופי פחדים, שמן הסואץ מזרחה...

וכי צריך אדם לחוכמה עילאית כדי לתפוס מהי לעומת כל אלה, בעיני אסד ומשטרו, חשיבותם הסגולית של סלעי בזלת שבגולן, על קומץ הדרוזים הנאמנים המצפים להם שם כביכול בכיליון עיניים בשתיים-שלוש עיירות?

לשמור על הגחלת

הנוכחות הסורית הכבדה המתמשכת מעיקה, לפי רוב הדיווחים, על רוב רובם של אוכלוסי לבנון, בלי הבדל עדה וכת, גם אם מטבע הדברים מוכנים הבריות, משעיפה נפשם להורגים, לקבל כל שלטון המביא עמו מידת-מה של ביטחון ותקוות-מה לנורמליות. על כל פנים, הנוחים יותר להשלים עם הנוכחות הסורית ברוח של אפורטוניזם ציני הם, בניגוד למצופה אצל הישראלי הממוצע, אנשי עסקים מרונים דווקא. מן השאיפה הספונטנית לחסות בצלה של דמשק - שרווחה אולי בעבר, לפחות בקרב מוסלמים סונים בטריפולי או בחוגים שיעיים בבקאע - לא נותר כמעט ולא כלום.

ישראל לדוש רק בנושא הגולן ו"סידורי הביטחון" שמסביבו ולהסכים עם הגישה הסורית שלבנון היא, למעשה, עניין "פנימי" שלהם. אל להם לקבל כעובדה מוגמרת שלבנון היא אחוזת עולם לסורים. יש ויש לדון אף לדוש בנושא הלבנוני, לפחות כדי שלא יהיו הסורים לבדם מכתובים את סדר היום!

יתרה מזו: אפילו תהיה לבנון עצמה אחרונה להשלים עם ישראל רשמית (כפי שהסכימו נתחנים לבנוניים מפוכחים להעריך), חשוב לנו מאוד שבבוא עתה לשבת אל שולחן המשא ומתן תדע נאמנה שישראל עשתה ככל יכולתה - בניגוד לקלגס הסורי הגס - להשיב לה את כבודה ואת ריבונותה. ושתדע נאמנה כי בעינינו ביטחונם של בניה קשור לבלי הפרד בביטחון בנינו שלנו.

נקנח בעוד מובאה קטנה מתיאור דרכו של אסד בספרו של כרים בקרדוני. אפשר אפילו שתהיה לנו לעזר בהצלת "השלום האבוד":

אסד הוא איש משא ומתן פתלתול ובלתי צפוי... אם קורה, וזה קורה לעתים נדירות, ששייב ב"לאו" פסקני, אין שום טעם עוד להתעקש, כי החלטתו סופית ונחרצת. לפי שעה, לפחות. כי אצל אסד כל סירוב צופן בחובו את זרעיה של הסכמה בעתיד, כשם שכל הסכמה מקפלת בחובה את יסודותיו של סירוב אפשרי. צביעות, כפילות, תחבולה, או טכניקת משא ומתן מתקדמת? איש לא ידע. ■

מי שפיתח רגישות כלשהי להלכי רוח לבנוניים בסיסיים יוכל לשער בנפשו כי צימאון החיים והמעש האופטימי, היוזמני, שמאז ומתמיד (אולי מימי סוחרי כנען) היה ללבנוני באשר הוא, עוד לא גז כליל. ככל שתתעורר כלכלת לבנון לפעילות מחודשת, וככל שתתנער ביירות מעפר, עתידה פריצת הגדר האינדיבידואליסטית האנוכית של הלבנונים לחתור שוב לביטוי חופשי. כאן טמונה הגחלת הלוחשת של אותה "מנטליות" שאפשר להגדירה כתמצית רוחה של לבנון, תקוות תקומתו של עוף החול, הוא ה"פניקס", שעל שמו היווני נקראה כמדומה פניקיה הקדומה.

אלה הם דברים שאינם ניתנים להישקל, אבל יש מצבים שבהם מוטב להביאם בחשבון. ולמרות השם הרע שיצא לה לבנון בקרב ישראלים מכל המעמדות והמפלגות, אל לנו להעלים עינינו מתחייתה הצפויה של לבנון כשכנה בפועל, כבעלת ברית בכוח, אך גם כמתחרה אפשרית רבת תושייה. ראוי גם לזכור כי בסתר לב עדיין רבים מבניה רואים בישראל - חרף משקעים של מרירות ואכזבה - ערובה פוטנציאלית לביטחון מולדתם ולחירותה.

המשורר האלמוני שמילותיו מופיעות במוטו למאמר הזה ספד ל"בריטוס" - היא ביירות - לפני 14 מאות שנים. משוררים סוריים, לבנוניים ופלשתינאים ספדו לה לא פעם בשנים האחרונות. כשם שהתבדה הקדמוני כך, הדעת נותנת, יתבדו גם האחרונים. בהתייצבם מול שלוחיו של האיש המתואר כ"ספניקס מדמשק", אל להם אפוא לשלוחיה של

ואם בעל ברית תחפש, זכור זאת: עדיף נבל דובר אמת ממלחך פנכה חלק לשון. מן האחד תוכל להיפטר בכל עת, אולם השני ידבק בך כמו ספחת.

ניקולו מקיאוולי